

2. Oczekiwania seminarium duchownego

Soborowy dekret o formacji kapłanów *Optatam totius* podkreśla, że studium Pisma Świętego „winno być duszą całej teologii” (DFK 16). Wydaje się, że uprawomocnione jest rozszerzenie tego soborowego stwierdzenia na integralnie pojętą formację kapłańską, której „duszą” i fundamentem jest Słowo Boże, pozwalające „odkryć, zrozumieć i pokochać własne powołanie, pójść za nim i wypełnić swoją misję” (PDV 47).

Niniejsze przedłożenie, które ośmielam się przedstawić polskim bibliotom, jest zaproszeniem do refleksji i dyskusji nad miejscem oraz rolą Biblii w seminarium duchownym jako wspólnocie będącej „w drodze” ku Chrystusowemu kapłaństwu. Uwzględniając poszczególne aspekty formacji pragnę zwrócić uwagę na znaczenie, jakie pełni w nich Pismo Święte oraz przedstawić związane z tym praktyczne oczekiwania i propozycje.

A. Biblia w formacji ludzkiej

Istotnym elementem formacji ludzkiej kandydatów do kapłaństwa jest wyrobienie w nich postawy odpowiedzialnej wolności przez kształtowanie sumienia moralnego. Niezastąpioną rolę w tym dziele pełni Słowo Boże, które jako światło na drodze życia winno być przyjmowane przez wiarę i modlitwę oraz stosowane w praktyce (por. KKK 1785; PDV 44). Warto zwrócić w tym miejscu uwagę na podkreślaną już w okresie patrystycznym funkcję normatywną Słowa Bożego, będącego źródłem nie tylko prawd objawionych, ale także zasad etycznych, kształtujących życie chrześcijańskie. Można zaakcentować to podczas wykładów, ćwiczeń czy spotkań kręgów biblijnych. Cenną pomocą w tym zakresie byłoby opracowanie nabożeństw biblijnych, kształtujących sumienie kleroika na poszczególnych etapach jego formacji (np. cykl sześcioletni). Zawarte w takim dziele teksty i komentarze biblijne pomagałyby odkryć alumnom Słowo Boże jako nowe kryterium oceny ludzi i rzeczy, wydarzeń i problemów, z którymi spotykają się na co dzień. Warto byłoby uwzględnić w takim opracowaniu również okresy roku liturgicznego, specyfikę nabożeństw pokutnych, rachunek sumienia, wydarzenia znaczące w życiu seminarijnym (np. obłóczyny, posługi lektoratu i akolitu, kandydaturę do święceń, diakonat, święcenia kapłańskie). Byłby to swoisty biblijny podręcznik formacyjny, stanowiący cenną pomoc zarówno dla moderatorów, ojców duchowych, jak i samych alumnów.

B. Biblia w formacji duchowej

„Istotnym elementem formacji duchowej jest połączone z rozmyślaniami i modlitwą czytanie Słowa Bożego (*lectio divina*), słuchanie pokorne i pełne miłości Tego, który mówi” (PDV 47). *Lectio divina* uczy podstawowego doświadczenia wiary, która formuje ludzkie serce. Kleryk spotyka się z Biblią w sali wykładowej (na wykładach, ćwiczeniach), w kaplicy (podczas codziennej Eucharystii, homilii, nabożeństw, konferencji), a także podczas osobistego rozmyślenia. Wydaje się jednak, że ciągle zbyt mało jest w naszych seminariach duchownych scalania tych poszczególnych elementów przez umiejętne kształtowanie wiary w centralną wartość Słowa Bożego. Seminaria powinny być domami modlitwy, domami Słowa, aby teologiczna wiedza akademicka przemieniała się w doświadczenie wiary. Można w tym miejscu zadać pytanie: Na ile w naszych seminariach studium Biblii prowadzi do modlitwy i na ile modlitwa prowadzi do studiowania z pasją Pisma Świętego? Tylko wtedy bowiem, gdy kleryk nauczy się słuchać Słowa Bożego na poziomie serca czyli w sposób zinterioryzowany, będzie mógł stać się prawdziwym głosicielem Słowa. To wymaga jednak współpracy formacyjnej między moderatorami i ojcami duchowymi a wykładowcami Pisma Świętego. Jedną z metod mających na celu podkreślenie centralnej wartości formacyjnej Słowa Bożego jest w naszym seminarium celebrowane w każdą sobotę wieczorem nabożeństwo z obrzędem intronizacji Pisma Świętego, z opracowanymi przez kleryków komentarzami do niedzielnej liturgii Słowa i wspólnotową medytacją. Alumni przygotowują to nabożeństwo wspólnie z ojcami duchowymi. Jestem przekonany, że ogromnie cenna byłaby w tym zakresie także bardziej ścisła współpraca z wykładowcami Pisma Świętego (zwłaszcza w opracowaniu komentarzy).

C. Biblia w formacji intelektualnej

Adhortacja *Pastores dabo vobis* zauważa, że przez studium teologii przyszły kapłan wnika głęboko w Słowo Boże, aby przekraczając granice czystej wiedzy pojęciowej dojść do rozumienia sercem, które potrafi najpierw „dostrzec”, a następnie „przekazać” braciom tajemnicę Boga (por. PDV 51). Prawdziwa, wielka teologia wywodzi się z wiary i do wiary prowadzi. Teolog zatem to przede wszystkim człowiek wiary. Wiara zaś, jeśli jest przyjęciem Słowa Bożego, skłania wierzącego do pełnego miłości przyłgnięcia do Jezusa Chrystusa i Jego Kościoła. Studium Pisma Świętego, przez swój wymiar chrysto-

logiczny i eklezjalny, jest zatem „duszą całej teologii” (DFK 16) i podstawą formacji kapłańskiej. Dlatego tak ważne jest, by już na pierwszym roku studiów seminaryjnych, zanim alumn będzie naukowo zgłębiał okoliczności powstania i treść poszczególnych ksiąg biblijnych oraz tajniki egzegezy, mógł on w ramach przedmiotu „Wprowadzenie w chrześcijaństwo” odkryć w Biblii źródło życiodajnego pokarmu duchowego podtrzymującego jego wiarę i powołanie. W związku z tym warto byłoby opracować podręcznik dla alumnów pierwszego roku, który biblijnie ukierunkowałby ich dalsze studia oraz integralnie pojmowaną formację. Niezwykle ważne jest również, aby już w pierwszych latach studiów seminaryjnych alumn mógł poznać biblijny język grecki i hebrajski, by umieć samodzielnie czytać fragmenty Pisma Świętego w oryginale, a także rozpoznawać podstawowe imiona i nazwy biblijne. Na uwagę zasługuje również idea ogólnopolskiego konkursu wiedzy biblijnej dla kleryków organizowanego przez Wyższe Seminarium Duchowne w Paradyżu. Warto, aby ta inicjatywa upowszechniła się wśród wykładowców Pisma Świętego i jeszcze większa liczba kleryków brała udział w eliminacjach konkursowych. Cenne byłoby również systematyczne dokumentowanie (i ewentualne udostępnienie wykazu w internecie) prac magisterskich z bibliistyki napisanych w seminariach duchownych diecezjalnych i zakonnych.

D. Biblia w formacji pastoralnej

Celem formacji seminaryjnej jest nie tylko formacja alumna, ale przede wszystkim formacja przyszłego kapłana. Wyływa z tego postulat pastoralnego ukierunkowania studiów teologicznych (w tym również z zakresu bibliistyki), tak by jak najlepiej przygotowały one przyszłych duszpasterzy jako nauczycieli wiary (por. PDV 55). Zasadniczą orientację studium Pisma Świętego w seminarium duchownym wyznacza zatem nowa ewangelizacja, której najważniejszym składnikiem jest duszpasterstwo biblijne. Pastoralne ukierunkowanie studiów seminaryjnych wymaga eksponowania zwłaszcza soteriologicznego i eklezjologicznego charakteru Słowa Bożego. W prowadzonych wykładach, a szczególnie podczas ćwiczeń z bibliistyki warto również zwrócić uwagę na to, że Pismo Święte jest źródłem dla katechezy i z tą myślą wspólnie z alumnami wyjaśniać trudniejsze egzegetycznie fragmenty (Jak to wytłumaczyć w przyszłości dzieciom i młodzieży podczas katechezy i w homilii?), a także przygotować odpowiednie pomoce naukowe (np. multimedialne prezentacje z zakresu historii i geografii biblijnej).

Zaprezentowana refleksja nad znaczeniem Biblii w podstawowych wymiarach formacji kandydatów do kapłaństwa ukazuje, że studium Pisma Świętego w seminarium duchownym nie ma tylko charakter akademicki, ale pełni rolę formacyjną. Jest to zatem sprawa priorytetowa, która wymaga współpracy między wykładowcami Pisma Świętego a moderatorami (zwłaszcza ojcami duchowymi), a także ukierunkowania pastoralnego. Pragnę w tym miejscu, w imieniu własnym oraz innych rektorów seminariów duchownych w Polsce, wyrazić biblistom polskim, członkom SBP, wdzięczność za takie rozumienie i realizowanie roli wykładowcy Pisma Świętego.

Ks. dr hab. Jacek Bramorski, rektor WSD w Gdańsku